

Over de 'slakkengang' en andere labels

Sam De Laet

Sam De Laet is medewerker in VCLB Waas en Dender en redactielid van Caleidoscoop.

Er is de laatste jaren al veel inkt gevloeid over het voorzichtig omspringen met het plakken van labels en de mogelijk negatieve gevolgen hiervan. Bovendien is het niet beperkt gebleven tot enkele dode woorden op papier; het begint ook écht te leven in praktijk.

Hulpverleners zijn al veel voorzichtiger geworden met het uitschrijven van labels. Leerlingen hebben geen etiket meer nodig om bepaalde maatregelen te krijgen op school. Er wordt meer en meer gedacht in termen van sterktes en zwaktes dan in termen van labels. Sommige ouders verwachten niet meer onmiddellijk dat een onderzoek wordt afgesloten met de bevestiging van een labeldiagnose (die ze zelf al stelden). En kinderen, die hebben nooit een label gewild... Maar wanneer gebruiken we dan wel een label?

Vaak wordt beweerd dat het zinvol kan zijn om een label te gebruiken omdat je kind en ouders dan erkenning geeft in de ernst van de problematiek. Bovendien zou het sommige kinderen en ouders helpen in het aanvaardingsproces. 'Na al die jaren van inspanningen en onderzoek is het een hele opluchting om te horen dat de diagnose dyslexie is vastgesteld bij mij.' 'Eindelijk weten we dat onze zoon ADHD heeft.' 'Toen bij onze dochter ASS werd vastgesteld, zijn onze ogen pas echt geopend.' Allemaal uitspraken waaruit blijkt dat een diagnose bevrijdend kan werken.

Als deze opluchting komt omdat een kind of ouder zich eindelijk erkend voelt dat er een ernstig probleem aan de hand is, dan kan een label perfect gebruikt worden. Als de opluchting komt omdat er eindelijk een verklaring gevonden is ('Nu ik weet dat ik dyscalculie heb, weet ik eindelijk waarom ik zo een probleem heb met rekenen.'), is er een groot probleem. Want de meeste labels die we gebruiken zijn beschrijvende diagnoses en geen verklarende. En juist daar blijft nog veel verwarring rond bestaan.

Om dit duidelijk te maken, zullen we zelf eens een beschrijvende diagnose met label uitvinden: de slakkengang.

Een persoon met de slakkengang voldoet aan beide volgende criteria:

- A. vaak als laatste eindigen op de 100 meter sprint
 - B. vaak is er een grote achterstand in vergelijking met de andere sprinters
- Iemand die vaak laatste eindigt op de 100 meter sprint en dit met een grote achterstand ten opzichte van de rest heeft dus de slakkengang. Als je voortaan iemand hoort zeggen dat hij de slakkengang heeft, dan weet je wat dat betekent. Elke persoon die voldoet aan beide criteria, zelfs al komt hij of zij van de andere kant van de wereld, heeft de slakkengang...

Dit maakt onmiddellijk het nut duidelijk van een label. In een enkele term geef je een schets van de 'problematiek'. Deze is universeel. Een label is dus vooral een communicatiemiddel. Een aantal criteria samengevat in een woord.

Het problematische is dat we, doorheen de tijd, diezelfde labels zijn gaan gebruiken als verklaringen of verantwoordingen: 'Iedereen weet dat hij laatste zal eindigen in de sprint want hij heeft de slakkengang' of 'Ik ben weer laatste geworden op de 100 meter sprint, want ik heb de slakkengang'. Eigenlijk zegt deze laatste persoon 'Ik ben weer laatste geworden op de 100 meter sprint, want ik eindig vaak laatste op de 100 meter sprint en vaak met een grote achterstand.'

Nog gevaarlijker wordt het als we op basis van datzelfde label maatregelen gaan nemen of gaan berusten in de situatie. Onze fictieve diagnose gebruikend: 'Iedereen met de slakkengang moet een aantal uren individueel bij een sportcoach gaan om extra te trainen' of 'Iemand die de slakkengang heeft, mag 5 seconden vroeger starten in vergelijking met de andere sprinters'. 'Ik kan er niets aan doen dat ik laatste ben, want ik heb de slakkengang (berustend).'

Nergens hebben we bij de diagnose slakkengang ook maar iets gezegd over mogelijke oorzaken. Bijgevolg moeten we zeer voorzichtig zijn bij het bepalen van welke mogelijke maatregelen er voor iemand met de slakkengang noodzakelijk zijn!

Een 6-jarige die sprint tegen volwassenen en ze niet kan bijbenen, heeft volgens onze definitie de slakkengang. Iemand in een rolstoel die daardoor de rest van de sprinters niet kan volgen, heeft volgens onze definitie de slakkengang. Een amateur die het voortdurend opneemt tegen beroepssprinters, heeft volgens onze definitie de slakkengang. Een puber die niet gemotiveerd is om tegen de rest van zijn leeftijdgenoten te sprinten en de 100 meter wandelt, heeft volgens onze definitie de slakkengang. Allemaal verschillende oorzaken, die verschillende maatregelen vragen.

De labels die we momenteel courant gebruiken zijn meestal beschrijvend en hebben zelden een eenduidige oorzaak. Het is dus bijvoorbeeld absurd om te zeggen dat iemand moeilijk kan stilzitten omdat hij of zij ADHD heeft. ADHD verklaart niet waarom iemand ADHD-gedrag stelt, het beschrijft gewoon dat iemand ADHD-gedrag stelt en dat het ernstig is. De mogelijke oorzaken zijn individueel te bekijken, net als de mogelijke aanpassingen die effect zouden kunnen hebben. Een onderzoek mag dus eigenlijk nooit eindigen met het plakken van een label. Een label is juist de start om een aantal verdere mogelijke hypothesen te onderzoeken.

Als kinderen en ouders opgelucht zijn dat ze door het plakken van een label eindelijk weten waarom er problemen zijn, zijn we er als hulpverleners niet in geslaagd om uit te leggen wat zo een label eigenlijk betekent.

Het geven van een label kan handig zijn als communicatiemiddel (tussen hulpverleners), als erkenning van de ernst van de problematiek of als inspiratie voor mogelijke hypothesen voor ondersteuning en behandeling. Jammer genoeg is het toekennen van een label ook nog steeds noodzakelijk om toegang te krijgen tot bepaalde ondersteuning/hulpverlening. Als er andere wegen zijn om deze doelstellingen te bereiken zonder dat we daarvoor een label nodig hebben, blijven we er beter zo ver mogelijk van.

